

NACIONALNO I POLITIČKO RAZOČARANJE HRVATA U POSLIJEDAYTONSKOJ BOSNI I HERCEGOVINI

Izlaganje kardinala Vinka Puljića pred Odborom za međunarodne odnose Kongresa Sjedinjenih američkih država 25. srpnja 2001.

Uvaženi članovi Odbora za međunarodne odnose,
Gospođe i gospodo!

Od srca zahvaljujem vašem predsjedniku Gosp. Henry H. Hyde-u za njegov ljubazni poziv i ovu jedinstvenu priliku da vam izložim svoje gledanje na stupanj u kojemu Sjedinjene države i druge članice međunarodne zajednice doprinose demokratskom razvoju i gospodarskom napretku u Bosni i Hercegovini (BiH).

Svi znademo da su velike religije univerzalne te da stoga po svojim sljedbenicima nadilaze granice država i etničkih zajednica. Međutim, kako se u Bosni stoljećima susreću židovstvo, pravoslavlje, katolicizam i islam, nacionalni i religijski identitet u našoj zemlji podudaraju se u veoma značajnom omjeru: skoro svi Bošnjaci su muslimani, dok su Srbi pravoslavci a Hrvati katolici. Zbog rata za etničke teritorije 1991.-1995. hrvatsko katoličko pučanstvo naše zemlje svedeno je s 832.000 u god. 1991. na oko 400.000 u god. 2001.

Svi građani i nacionalne zajednice Bosne zahvalni su vladi Sjedinjenih država i pojedinim službenicima koji su u studenom 1995. isposlovali daytonski mirovni ugovor. Taj je pothvat imao kao plod neposrednu obustavu okrutnih ratnih strahota i početak izgradnje demokratskog građanskog društva s pravednim mirom i jednakim pravima za pojedine građane i tri veće etničke zajednice u zemlji. Uvjeren sam da vas vaši diplomatski predstavnici i drugi službenici međunarodne zajednice u BiH izvješćuju o svojim dostignućima i nastojanjima. Danas bih s vama želio podijeliti etničke strahove i političko razočaranje Hrvata u poslijedaytonskoj BiH te zamoliti vašu podršku za etnički uravnoteženu demokraciju i održivi povratak izbjeglica na cijelo područje BiH, posebno u Republiku Srpsku.

1. Hrvati su razočarani zato što međunarodni predstavnici u BiH odbijaju poštivati rezultate posljednjih demokratskih izbora te izvršiti učinkovit pritisak na građanske vlasti Republike Srpske da štite povratnike i omoguće siguran povratak za još 220.000 Hrvata koji bi željeli vratiti se.

Znam da su međunarodni djelatnici u BiH željeli dobro kad su promijenili odredbe o izborima neposredno pred izbore u studenom prošle godine. Željeli su u općinske, kantonalne i državne strukture dovesti više predstavnika iz ne-etničkih stranaka koji bi učinkovito surađivali na dobro svih građana. Ali, u slučaju hrvatske etničke zajednice ova nova pravila dovela su do postavljanja na različite federalne i državne funkcije Hrvata koje su izabrali Bošnjaci i Srbi na popisima Socijaldemokratske stranke (SDP). Formalno, ovih ljudi predstavljaju Hrvate ali hrvatska subraća nemaju u njih povjerenja ili ih čak s gorčinom odbacuju, jer su 95% njih svoje glasove dali stranci HDZ. Zbog toga je HDZ zajedno s nekoliko malih hrvatskih stranaka sazvao susret u listopadu 2000. kako bi potražili načine zaštite hrvatskih etničkih interesa u BiH. Na poziv organizatora te u nadi da bih mogao promijeniti postojeći trend za zahtijevanjem trećeg entiteta u BiH za etničke Hrvate, sudjelovao sam u tom susretu kao duhovni vođa Hrvata katolika u našoj zemlji. Kasnije su me oštro kritizirali međunarodni djelatnici u BiH i bošnjački muslimanski mediji, ali nitko od mojih tužitelja nije svraćao pozornost na ono što sam govorio tom zgodom. Na tom je susretu osnovano novo tijelo, Hrvatski narodni sabor (HNS), koje sebi prisvaja da predstavlja političke i etničke interese hrvatske etničke zajednice, ali ga međunarodni djelatnici gledaju kao uzurpatorsku

ekstremističku ustanovu. Velika većina Hrvata još uvijek imaju povjerenje u HNS i HDZ više nego u rijetke Hrvate koji su kao članovi sadašnje vladine koalicije uključeni u državne i federacijske strukture.

Sjeverno područje Nadbiskupije sarajevske te skoro cijeli područje Banjalučke biskupije spadaju u 49% teritorija BiH koji je po daytonskom mirovnom ugovoru dodijeljen Republici Srpskoj. Tek oko 3000 Hrvata vratilo se na to područje, dok još oko 220.000 čekaju siguran povratak. Bez takvog povratka daytonski će ugovor propasti u jednom od svojih najznačajnijih i bitnih Aneksa.

2. Hercegovački dio razočarane hrvatske zajednice mogao bi se okrenuti većem ekstremizmu, dok bi Hrvati Srednje Bosne i Banjalučkog područja mogli postupno iseljavati, ako ne dobiju uspješniju institucionalnu garanciju da je BiH i njihova domovina.

Moja nadbiskupija vodi pet katoličkih školskih centara s oko 3000 đaka u osnovnim i srednjim školama. Otvoreni smo za primanje i nekatoličkih đaka, ako njihovi roditelji žele tako svojoj djeci pribaviti dobru naobrazbu. U stvari, 35% đaka u sarajevskom školskom centru su muslimani, pravoslavni ili Židovi. Ove škole su sredstvo za njegovanje hrvatske narodnosti i kulture te način da unutar zemlje zadržavamo hrvatske katoličke obitelji Srednje Bosne s djecom u školskoj dobi. U Sarajevu i Tuzli plaće naših učitelja i nastavnika plaćaju kantonalne obrazovne vlasti, ali još nije tako u Zenici, Travniku i Konjicu. Ako ne dobijemo financijsku pomoć od nadležnih građanskih vlasti, morat ćemo zatvoriti ove vitalne škole.

Svi znamo da se ekonomski oporavak u poslijedaytonskoj BiH odvija presporo te da stotine tisuća naših sugrađana traže pristojan posao na kojem bi mogli hraniti svoje obitelji radom vlastitih ruku. Međutim, etničke većine u različitim dijelovima naše zemlje, namjerno ili usputno, otpuštaju članove etničkih manjina s ono malo radnih mjesta ili iz važnih služba. Takav je položaj ne-Srba u Republici Srpskoj, ne-Hrvata u Zapadnoj Hercegovini i ne-Bošnjaka u Centralnoj Bosni. Iako prema našem Ustavu svi članovi triju etničkih zajednica trebaju uživati jednaka prava na cijelom području BiH, u praksi "manjine" jedva preživljavaju u sadašnjem socijalnom i gospodarskom stanju. Izbjeglice koji bi se htjeli vratiti u mjesta svoga rođenja moraju se sučeliti s ogromnim teškoćama kao etničke i socijalne manjine u kraju gdje druga etnička većina živi te istinski kroji njihovu sudbinu.

3. Pri sadašnjim frustracijama i zajedničkim teškoćama, svi građani i etničke zajednice u BiH trebaju snažnu prisutnost Sjedinjenih država kako bi izgrađivali demokratsko, gospodarski prosperitetno i tolerantno građansko društvo.

Raspršeni i malobrojni Hrvati i Bošnjaci u Republici Srpskoj ne uživaju prava konstitutivnih zajednica. Federacija se sastoji od oko 70% Bošnjaka i 30% Hrvata. U takvom omjeru stanovništva većina Hrvata osjećaju da bi trebao osnovati legalni Hrvatski entitet ili da bi dva postojeće entiteta trebalo postupno razgraditi te kantonizirati cijelu zemlju. Visoki predstavnik ili njegovi međunarodni suradnici opozvali su nekoliko demokratski izabраниh Hrvata s njihovih služba u općinama, kantonima ili federaciji. Ova svrguća, zajedno s upadima u pošte i banke koji su se događali samo u hrvatskim mjestima, odobrio je ili naredio Ured visokog predstavnika i oni su proizveli kod hrvatskog stanovništva duboko nepovjerenje prema postojećim federalnim strukturama i prema njihovim čuvarima iz redova međunarodne zajednice.

Da sažmem, američki i europski dostojanstvenici u BiH u svojim javnim izjavama i u susretima s katoličkim biskupima naše zemlje često naglašavaju da su Hrvati dobro došli u BiH te da mogu pridonositi etničkoj i kulturnoj ravnoteži između Bošnjaka i Srba. Smatram da je to moguće samo ako naša zemlja postane i ostane jedna država koja obuhvaća sve tri svoje etničke zajednice, s istinski jednakim pravima i dužnostima za sve. Svi trebamo demokraciju na razini države, kantona i

općina koja će nam omogućiti da njegujemo svoje etničke, kulturne i religijske identitete. Molim vas da utječete na vladinu administraciju Sjedinjenih država i na vaše djelatnike u našoj zemlji, kako bi nas i dalje pomagali u izgradnji takvog demokratskog i otvorenog društva.

Hvala vam za vašu pažnju.

*Vinko kardinal Puljić, nadbiskup sarajevski
i predsjednik Biskupske konferencije
Bosne i Hercegovine*

(S engleskog preveo Mato Zovkić)

http://www.bkbih.org/kta/vijesti_2001/2001-15/38-15-2001.htm